ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 11ης Ιουλίου 2006 *

Στην υπόθεση C-13/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Juzgado de lo Social n° 33 de Madrid (Ισπανία) με απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιανουαρίου 2005, στο πλαίσιο της δίκης

Sonia Chacón Navas

κατά

Eurest Colectividades SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Schiemann και J. Makarczyk, προέδρους τμήματος, J.-P. Puissochet, N. Colneric (εισηγήτρια), K. Lenaerts, P. Kūris, E. Juhász, E. Levits και A. Ó Caoimh, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

γενικός εισαγγελέας: L. A. Geelhoed
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Eurest Colectividades SA, εκπροσωπούμενη από την M. R. Sanz García-Muro, abogada,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Braquehais Conesa,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Boček,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma και την C. Schulze-Bahr,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την H. G. Sevenster,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την C. White, επικουρούμενη από τον T. Ward, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την I. Martinez del Peral Cagigal και τον D. Martin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Μαρτίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία, ως προς δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος ατόμων με ειδικές ανάγκες, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16), επικουρικώς δε, αφορά ενδεχόμενη απαγόρευση δυσμενών διακρίσεων λόγω ασθενείας.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Chacón Navas και της εταιρείας Eurest Colectividades SA (στο εξής: Eurest) που είχε ως αντικείμενο την απόλυση της πρώτης κατά τη διάρκεια αναρρωτικής άδειας.

Το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Το άρθρο 136, πρώτο εδάφιο, ΕΚ ορίζει ότι:

«Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη, έχοντας υπόψη τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα όπως αυτά που ορίζονται στον ευρωπαϊκό κοινωνικό χάρτη που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και στον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989, έχουν ως στόχο την προώθηση της απασχόλησης, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, ώστε να καταστήσουν δυνατή την εναρμόνισή τους με παράλληλη διατήρηση της προόδου, την κατάλληλη κοινωνική προστασία, τον κοινωνικό διάλογο και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων που θα επιτρέψουν ένα υψηλό και διαρκές επίπεδο απασχόλησης και την καταπολέμηση του αποκλεισμού.»

4 Το άρθρο 137, παράγραφοι 1 και 2, ΕΚ παρέχει στην Κοινότητα την αρμοδιότητα να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών προς επίτευξη των σκοπών του άρθρου 136 ΕΚ, ιδίως στους τομείς της επανεντάξεως των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων και της αποτροπής του κοινωνικού αποκλεισμού.

5 Η οδηγία 2000/78 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, ΕΚ, όπως ίσχυε πριν από τη Συνθήκη της Νίκαιας, το οποίο προβλέπει ότι:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της

εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη.»

6 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78 ορίζει ότι:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη.»

7 Στις αιτιολογικές σκέψεις της εν λόγω οδηγίας τονίζονται τα ακόλουθα:

«(11) Οι διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού μπορούν να υπονομεύσουν την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα δε την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη.

(12) Προς τούτο, πρέπει να απαγορεύεται σε όλη την Κοινότητα κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στους τομείς που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία. [...]

[...]

(16) Η θέσπιση μέτρων για την αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες στον εργασιακό χώρο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ειδικών αναγκών.

(17) Η παρούσα οδηγία δεν απαιτεί την πρόσληψη, προαγωγή ή διατήρηση στη θέση απασχόλησης ή την παροχή εκπαίδευσης σε άτομο που δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της εν λόγω θέσης απασχόλησης, ή να παρακολουθήσει έναν δεδομένο κύκλο εκπαίδευσης, με την επιφύλαξη της υποχρέωσης να προβλέπονται εύλογες προσαρμογές για τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες.

[...]

(27) Το Συμβούλιο, στη σύστασή του 86/379/ΕΟΚ της 24ης Ιουλίου 1986, για την απασχόληση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Κοινότητα [ΕΕ L 225, σ. 43], θέσπισε πλαίσιο προσανατολισμού που απαριθμεί παραδείγματα θετικών δράσεων για την προώθηση της πρόσληψης και της εκπαίδευσης ατόμων με ειδικές ανάγκες, στο δε ψήφισμά του της 17ης Ιουνίου 1999, σχετικά με την ισότητα των ευκαιριών για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, επιβεβαίωσε ότι προέχει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ιδίως στην πρόσληψη, στην παραμονή στη θέση εργασίας και στη διά βίου εκπαίδευση και μαθητεία των ατόμων με ειδικές ανάγκες.»

8 Το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2000/78 προβλέπει ότι:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο,

β) συντρέχει έμμεση διάκριση όταν μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτική μεταχείριση ενός προσώπου μιας ορισμένης θρησκείας ή πεποιθήσεων, με μια ορισμένη ειδική ανάγκη, μιας ορισμένης ηλικίας, ή ενός ορισμένου γενετήσιου προσανατολισμού, σε σχέση με άλλα άτομα εκτός εάν:

i) η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική δικαιολογείται αντικειμενικά από ένα θεμιτό στόχο και τα μέσα για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία, ή

ii) για τα πρόσωπα με κάποιο μειονέκτημα, ο εργοδότης ή κάθε πρόσωπο ή οργανισμός έναντι του οποίου ισχύει η παρούσα οδηγία, υποχρεούται, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, να λάβει κατάλληλα μέτρα, ανταποκρινόμενα στην αρχή που θέτει το άρθρο 5, με σκοπό την εξάλειψη των μειονεκτημάτων που συνεπάγεται η εν λόγω διάταξη, κριτήριο ή πρακτική.»

9 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας:

«1. Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην Κοινότητα, η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

[...]

γ) τις εργασιακές συνθήκες και τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων των απολύσεων και των αμοιβών,

[...]»

10 Το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει ότι:

«Για να εξασφαλισθεί η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης έναντι προσώπων με ειδικές ανάγκες, προβλέπονται εύλογες προσαρμογές. Αυτό σημαίνει ότι ο εργοδότης λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα, ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, ώστε το πρόσωπο με ειδικές ανάγκες να μπορεί να έχει πρόσβαση σε θέση εργασίας, να ασκεί ή να προάγεται στο επάγγελμά του, ή προκειμένου να του παρέχεται εκπαίδευση, αρκεί τα μέτρα αυτά να μη συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη. Η επιβάρυνση δεν είναι δυσανάλογη όταν αντισταθμίζεται επαρκώς με μέτρα λαμβανόμενα στο πλαίσιο της πολιτικής ενός κράτους μέλους υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες.»

11 Ο Κοινοτικός Χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, ο οποίος υιοθετήθηκε κατά τη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Στρασβούργο στις 9 Δεκεμβρίου 1989, στον οποίο παραπέμπει στο άρθρο 136, παράγραφος 1, ΕΚ, ορίζει, στο σημείο 26:

«Κάθε ανάπηρο άτομο [άτομο με ειδικές ανάγκες], ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του [των ειδικών του αναγκών], πρέπει να απολαύει συγκεκριμένων πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξή του.

Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει να αφορούν ιδίως, ανάλογα με τις ικανότητες των ενδιαφερομένων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία.»

Η εθνική νομοθεσία

12 Κατά το άρθρο 14 του ισπανικού Συντάγματος:

«Όλοι οι Ισπανοί είναι ίσοι ενώπιον του νόμου· δεν επιτρέπονται δυσμενείς διακρίσεις λόγω γεννήσεως, φυλής, φύλου, θρησκείας, γνώμης και οποιασδήποτε άλλης προσωπικής ή κοινωνικής καταστάσεως ή περιστάσεως.»

13 Το βασιλικό διάταγμα 1/1995, της 24ης Μαρτίου 1995, περί εγκρίσεως του αναθεωρημένου κειμένου του νόμου περί καταστάσεως των εργαζομένων (Estatuto de los Trabajadores, BOE αριθ. 75, της 29ης Μαρτίου 1995, σ. 9654, στο εξής: νόμος περί καταστάσεως των εργαζομένων), διακρίνει μεταξύ της παράνομης και της άκυρης απολύσεως.

14 Το άρθρο 55, παράγραφοι 5 και 6, του νόμου περί καταστάσεως των εργαζομένων ορίζει ότι:

«5. Θεωρείται άκυρη απόλυση οφειλόμενη σε έναν από τους λόγους δυσμενούς διακρίσεως που απαγορεύονται από το Σύνταγμα ή τον νόμο ή που συνιστά προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και δημοσίων ελευθεριών που απολαύουν οι εργαζόμενοι.

[...]

6. Η άκυρη απόλυση έχει ως συνέπεια την άμεση επανένταξη του εργαζομένου και την καταβολή των μη εισπραχθέντων μισθών.»

15 Από το άρθρο 56, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί καταστάσεως των εργαζομένων προκύπτει ότι, σε περίπτωση παράνομης απολύσεως, πλην της περιπτώσεως που ο εργοδότης αποφασίσει την αναπρόσληψή του, ο εργαζόμενος χάνει τη θέση του και εισπράττει αποζημίωση.

16 Όσον αφορά την απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων στις εργασιακές σχέσεις, το άρθρο 17 του νόμου περί καταστάσεως των εργαζομένων, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 62/2003, της 30ής Δεκεμβρίου 2003, περί λήψεως φορολογικών, διοικητικών και κοινωνικών μέτρων (BOE αριθ. 313, της 31ης Δεκεμβρίου 2003, σ. 46874), με τον οποίο μεταφέρθηκε στην ισπανική έννομη τάξη η οδηγία 2000/78, ορίζει ότι:

«1. Θεωρούνται άκυρες και δεν παράγουν αποτελέσματα εντός του ισπανικού κράτους οι κανονιστικές διατάξεις, οι όροι συλλογικών συμβάσεων, οι ατομικές συμβάσεις και οι μονομερείς αποφάσεις του επιχειρηματία που περιέχουν άμεσες ή έμμεσες δυσμενείς διακρίσεις λόγω ηλικίας ή ειδικών αναγκών ή ευμενείς ή δυσμενείς διακρίσεις στην εργασία, καθώς και διακρίσεις σχετικές με την αμοιβή, τον χρόνο εργασίας και τους λοιπούς όρους εργασίας, λόγω φύλου, καταγωγής, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, οικογενειακής καταστάσεως, κοινωνικής θέσεως, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών ιδεών, γενετήσιου προσανατολισμού, συμμετοχής ή όχι σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και στις αποφάσεις τους, συγγενικών δεσμών με άλλους εργαζομένους στην εταιρεία και γλώσσας.

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Η Chacón Navas εργαζόταν στην Eurest, εταιρεία ομαδικής εστιάσεως. Τέθηκε σε αναρρωτική άδεια στις 14 Οκτωβρίου 2003 και, σύμφωνα με τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας που την παρακολουθούσαν, δεν ήταν σε θέση να επαναλάβει την επαγγελματική της δραστηριότητα εντός συντόμου χρονικού διαστήματος. Το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει κανένα στοιχείο ως προς την ασθένεια από την οποία πάσχει η Chacón Navas.

18 Στις 28 Μαΐου 2004, η Eurest κοινοποίησε στη Chacón Navas την απόλυσή της, χωρίς να εξηγεί την αιτία, αναγνωρίζοντας παράλληλα τον παράνομο χαρακτήρα αυτής της απολύσεως και προτείνοντάς της την καταβολή αποζημιώσεως.

19 Στις 29 Ιουνίου 2004, η Chacón Navas άσκησε προσφυγή κατά της Eurest υποστηρίζοντας ότι η απόλυσή της είναι άκυρη λόγω της άνισης μεταχειρίσεώς της και της εις βάρος της δυσμενούς διακρίσεως, οι οποίες πηγάζουν από το γεγονός ότι βρισκόταν από οκταμήνου σε αναρρωτική άδεια. Ζήτησε να υποχρεωθεί η Eurest να την αποκαταστήσει στη θέση της.

20 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, ελλείψει άλλου ισχυρισμού ή αποδεικτικού στοιχείου στη δικογραφία, από την αντιστροφή του βάρους αποδείξεως προκύπτει ότι η Chacón Navas πρέπει να θεωρηθεί ως απολυθείσα για τον μοναδικό λόγο ότι βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια.

21 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι στην ισπανική νομολογία απαντώνται προηγούμενα κατά τα οποία αυτού του είδους η απόλυση χαρακτηρίζεται παράνομη και όχι άκυρη, επειδή η ασθένεια δεν περιλαμβάνεται ρητώς, κατά την ισπανική νομοθεσία, στους λόγους δυσμενούς διακρίσεως που απαγορεύονται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

22 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ασθένειας και της ειδικής ανάγκης. Προκειμένου να οριστεί το περιεχόμενο του όρου «ειδική ανάγκη», πρέπει να ληφθεί υπόψη η διεθνής κατάταξη του τρόπου λειτουργίας ειδικής ανάγκης και υγείας (στο εξής: CIF) της Διεθνούς Οργανώσεως Υγείας. Από την κατάταξη αυτή προκύπτει ότι ο όρος «ειδική ανάγκη» αποτελεί έννοια γένους που περιλαμβάνει μειονεκτικότητες και παράγοντες περιορίζοντες τη δραστηριότητα και τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Η ασθένεια ενδέχεται να προκαλέσει μειονεκτικότητες περιάγουσες κάποιον σε κατάσταση ατόμου με ειδικές ανάγκες.

23 Δεδομένου ότι η ασθένεια προκαλεί συχνά μη αναστρέψιμες ειδικές ανάγκες, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι πρέπει να παρέχεται στους εργαζομένους έγκαιρη προστασία στο πλαίσιο της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων λόγω ειδικής ανάγκης. Τυχόν αντίθετη λύση θα καθιστούσε κενή περιεχομένου την προστασία που είχε τη βούληση να παράσχει ο νομοθέτης, καθόσον θα επέτρεπε μη δυνάμενες να ελεγχθούν πρακτικές εισάγουσες δυσμενείς διακρίσεις.

24 Αν κριθεί ότι η ειδική ανάγκη και η ασθένεια είναι διακριτές έννοιες και ότι η κοινοτική νομοθεσία δεν τυγχάνει απευθείας εφαρμογής ως προς τη δεύτερη, το αιτούν δικαστήριο προτείνει να αναγνωριστεί ότι η ασθένεια συνιστά προσωπικό χαρακτηριστικό μη ρητώς αναφερόμενο, το οποίο πρέπει να προστεθεί στους λόγους δυσμενούς διακρίσεως που απαγορεύει η οδηγία 2000/78. Η διαπίστωση αυτή προκύπτει από τη συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 13 ΕΚ, 136 ΕΚ και 137 ΕΚ, καθώς και από τις διατάξεις του άρθρου II-21 του σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

25 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Juzgado de lo Social nº 33 de Madrid αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εμπίπτει στο πεδίο προστασίας της οδηγίας 2000/78, στο άρθρο 1 της οποίας θεσπίζεται γενικό πλαίσιο για την περιστολή δυσμενών διακρίσεων λόγω ειδικών αναγκών, η περίπτωση εργαζομένης η οποία απολύθηκε από την εργοδότριά της εταιρία αποκλειστικώς λόγω της ασθένειάς της;

2) Επικουρικώς, αν κριθεί ότι η ασθένεια δεν εμπίπτει στο πλαίσιο της προστασίας που παρέχει η οδηγία 2000/78 έναντι των δυσμενών διακρίσεων λόγω ειδικών αναγκών και, συνεπώς, δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο ερώτημα:

Μπορεί να θεωρηθεί η ασθένεια ως χαρακτηριστικό προσωπικό στοιχείο που μπορεί να προστεθεί σε αυτά για τα οποία η οδηγία 2000/78 απαγορεύει οποιαδήποτε δυσμενή διάκριση;»

Επί του παραδεκτού της προδικαστικής παραπομπής

26 Η Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό των υποβληθέντων ερωτημάτων επειδή δεν διευκρινίζονται επακριβώς τα πραγματικά περιστατικά στην απόφαση περί παραπομπής.

27 Επιβάλλεται σχετικώς να τονισθεί ότι, παρά την απουσία οποιουδήποτε στοιχείου ως προς τη φύση και την ενδεχόμενη εξέλιξη της ασθενείας της Chacón Navas, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του επαρκή στοιχεία που του παρέχουν τη δυνατότητα να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα.

28 Πράγματι, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η Chacón Navas, η οποία τέθηκε σε αναρρωτική άδεια και η οποία αδυνατούσε να επαναλάβει την επαγγελματική της δραστηριότητα εντός συντόμου χρονικού διαστήματος, απολύθηκε, κατά το αιτούν δικαστήριο, για τον μοναδικό λόγο ότι βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια. Από την ίδια απόφαση προκύπτει, επίσης, ότι κατά το αιτούν δικαστήριο υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ασθενείας και της ειδικής ανάγκης και ότι εργαζόμενος ευρισκόμενος στην κατάσταση της Chacón Navas πρέπει να προστατεύεται στο πλαίσιο της απαγορεύσεως δυσμενών διακρίσεων λόγω ειδικής ανάγκης.

29 Το κύριο ερώτημα αφορά, ιδίως, την ερμηνεία της έννοιας «ειδική ανάγκη», όπως αυτή χρησιμοποιείται στην οδηγία 2000/78. Η ερμηνεία που θα δώσει το Δικαστήριο στην έννοια αυτή θα παράσχει στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να εξετάσει αν η Chacón Navas ήταν, κατά τον χρόνο της απολύσεώς της και λόγω της ασθενείας της, πρόσωπο με ειδικές ανάγκες, κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας, προστατευόμενο από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', αυτής.

30 Το επικουρικό ερώτημα αφορά την ασθένεια ως «προσωπικό χαρακτηριστικό» και, κατά συνέπεια, αναφέρεται σε όλα τα είδη ασθενειών.

31 Η Eurest υποστηρίζει ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη, δεδομένου ότι τα ισπανικά δικαστήρια, ιδίως το Tribunal Supremo, έχουν ήδη αποφανθεί κατά το παρελθόν, λαμβάνοντας υπόψη την κοινοτική νομοθεσία, ότι η απόλυση εργαζομένου ευρισκομένου σε αναρρωτική άδεια δεν συνιστά, αυτή καθεαυτή, δυσμενή διάκριση. Εντούτοις, το γεγονός ότι ένα εθνικό δικαστήριο έχει ερμηνεύσει συγκεκριμένη κοινοτική κανονιστική ρύθμιση δεν καθιστά απαράδεκτη μια αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

32 Όσον αφορά το επιχείρημα της Eurest κατά το οποίο πρέπει να θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση απέλυσε τη Chacón Navas, ανεξαρτήτως του ότι αυτή ευρισκόταν σε αναρρωτική άδεια, επειδή κατά τον χρόνο της απολύσεώς της δεν είχε πλέον ανάγκη των υπηρεσιών της, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 234 ΕΚ, που στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των επίδικων περιστατικών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. Ομοίως, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του

αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2003, C-326/00, ΙΚΑ, Συλλογή 2003, σ. I-1703, σκέψη 27, και της 12ης Απριλίου 2005, C-145/03, Keller, Συλλογή 2005, σ. I-2529, σκέψη 33).

33 Πάντως, το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, έχει την υποχρέωση να εξετάζει τις συνθήκες υπό τις οποίες το εθνικό δικαστήριο υποβάλλει την αίτησή του, προκειμένου να εξακριβώνει τη δική του αρμοδιότητα (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, 244/80, Foglia, Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψη 21). Δεν είναι δυνατόν να προβληθεί άρνηση απαντήσεως σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου παρά μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 39, και της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-35/99, Arduino, Συλλογή 2002, σ. I-1529, σκέψη 25).

34 Εφόσον, εν προκειμένω, δεν συντρέχει καμία από τις προϋποθέσεις αυτές, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

35 Με το πρώτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικώς να διευκρινισθεί αν το γενικό πλαίσιο που θέτει η οδηγία 2000/78 προς περιστολή των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικής ανάγκης παρέχει προστασία σε άτομο το οποίο απολύθηκε από τον εργοδότη του αποκλειστικώς λόγω ασθενείας.

36 Όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, της οδηγίας 2000/78, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που έχουν παρασχεθεί στην Κοινότητα, επί όλων των προσώπων, ιδίως όσον αφορά τους όρους απολύσεως.

37 Εντός αυτών των ορίων, κατά συνέπεια, το γενικό πλαίσιο που θέτει η οδηγία 2000/78 προς περιστολή των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικής ανάγκης έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις απολύσεως.

38 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει, πρώτον, να ερμηνευθεί η έννοια της «ειδικής ανάγκης», όπως αυτή χρησιμοποιείται στην οδηγία 2000/78 και, δεύτερον, να εξετασθεί κατά πόσον τα άτομα με ειδικές ανάγκες εμπίπτουν στην προστασία της οδηγίας, όσον αφορά την απόλυση.

Επί της έννοιας της «ειδικής ανάγκης»

39 Η οδηγία 2000/78 δεν δίνει ορισμό της έννοιας της «ειδικής ανάγκης». Η οδηγία δεν παραπέμπει, εξάλλου, στο δίκαιο των κρατών μελών για τον ορισμό του περιεχομένου αυτής της έννοιας.

40 Όπως, όμως, επιβάλλουν οι απαιτήσεις τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου όσο και της αρχής της ισότητας, στο περιεχόμενο μιας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, η οποία δεν παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και της σημασίας της, πρέπει κανονικά να δίδεται σε όλη την Κοινότητα αυτοτελής και ομοιόμορφη ερμηνεία, η οποία πρέπει να ανευρίσκεται με βάση τα συμφραζόμενα και τον σκοπό που επιδιώκει η σχετική κανονιστική ρύθμιση (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, 327/82, Ekro, Συλλογή 1984, σ. 107, σκέψη 11, και της 9ης Μαρτίου 2006, C-323/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2006, σ. I-2161, σκέψη 32).

41 Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 2000/78 είναι να θέσει ένα γενικό πλαίσιο για την περιστολή, όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία, των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως οφειλομένων σε έναν από τους λόγους που προβλέπει το άρθρο αυτό, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ειδική ανάγκη.

42 Λαμβανομένου υπόψη αυτού του σκοπού, η έννοια «ειδική ανάγκη», όπως αυτή χρησιμοποιείται στην οδηγία 2000/8 πρέπει, σύμφωνα με τον υπομνησθέντα στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως κανόνα, να αποτελέσει αντικείμενο αυτοτελούς και ενιαίας ερμηνείας.

43 Σκοπός της οδηγίας 2000/78 είναι η περιστολή ορισμένων μορφών δυσμενούς διακρίσεως όσον αφορά την απασχόληση και την εργασία. Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της «ειδικής ανάγκης» υποδηλώνει μειονεκτικότητα, οφειλόμενη, ιδίως, σε πάθηση φυσική, διανοητική ή ψυχική, κωλύουσα τη συμμετοχή του συγκεκριμένου ατόμου στον επαγγελματικό βίο.

44 Πάντως, χρησιμοποιώντας τον όρο «ειδική ανάγκη» στο άρθρο 1 της οδηγίας, ο νομοθέτης σκοπίμως επέλεξε όρο διαφορετικό από εκείνον της «ασθενείας». Επομένως, αποκλείεται η άνευ ετέρου εξομοίωση των δύο εννοιών.

45 Στη δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2000/78 τονίζεται ότι «η θέσπιση μέτρων για την αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες στον εργασιακό χώρο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω ειδικών αναγκών». Η σημασία που προσδίδει ο κοινοτικός νομοθέτης στα μέτρα που αποβλέπουν στη διαμόρφωση της θέσεως εργασίας αναλόγως της ειδικής ανάγκης αποδεικνύει ότι έλαβε υπόψη του περιπτώσεις στις οποίες η συμμετοχή στον επαγγελματικό βίο κωλύεται κατά τη διάρκεια μιας μακράς περιόδου. Επομένως, για να μπορεί μια μειονεκτικότητα να θεωρηθεί «ειδική ανάγκη», πρέπει να είναι προφανές ότι είναι μακράς διάρκειας.

46 Η οδηγία 2000/78 δεν περιλαμβάνει κανένα στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε να προκύψει ότι οι εργαζόμενοι προστατεύονται από την απαγόρευση δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικής ανάγκης από της εκδηλώσεως κάποιας ασθένειας.

47 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι άτομο το οποίο απολύθηκε από τον εργοδότη του αποκλειστικώς λόγω ασθενείας δεν εμπίπτει στο γενικό πλαίσιο που έχει καθορίσει η οδηγία 2000/78 με σκοπό την περιστολή περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών.

Επί της προστασίας ατόμων με ειδικές ανάγκες στον τομέα των απολύσεων

48 Η δυσμενής μεταχείριση λόγω ειδικών αναγκών δεν έρχεται σε αντίθεση με την παρεχόμενη από την οδηγία 2000/78 προστασία παρά μόνον εάν συνιστά δυσμενή διάκριση, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, αυτής.

49 Κατά την δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία 2000/78 δεν απαιτεί την πρόσληψη, προαγωγή ή διατήρηση στη θέση απασχολήσεως ατόμου που δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσεώς του, υπό την επιφύλαξη της υποχρεώσεως να προβλεφθούν εύλογες διαρρυθμίσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

50 Κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 2000/78, προβλέπονται ειδικές διαρρυθμίσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, προς διασφάλιση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως. Η διάταξη αυτή διευκρινίζει ότι αυτό συνεπάγεται ότι ο εργοδότης

λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα, ανάλογα με τις ανάγκες που παρουσιάζονται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, ώστε το άτομο με ειδικές ανάγκες να μπορεί να έχει πρόσβαση σε θέση εργασίας, να ασκεί ή να προάγεται στο επάγγελμά του, αρκεί τα μέτρα αυτά να μη συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη.

51 Η απαγόρευση, όσον αφορά την απόλυση, της δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικής ανάγκης, την οποία επιβάλλουν τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78, αποκλείει απόλυση λόγω ειδικής ανάγκης η οποία, ακριβώς λόγω της υποχρεώσεως των ευλόγων διαρρυθμίσεων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν οφείλεται στο γεγονός ότι το οικείο άτομο δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσεώς του.

52 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι:

— άτομο το οποίο απολύθηκε από τον εργοδότη του αποκλειστικώς λόγω ασθενείας δεν εμπίπτει στο γενικό πλαίσιο που έχει καθορίσει η οδηγία 2000/78 προς περιστολή των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών·

— η απαγόρευση, στον τομέα της απολύσεως, της δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών, την οποία επιβάλλουν τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78, αποκλείει απόλυση λόγω ειδικής ανάγκης η οποία, ακριβώς λόγω της υποχρεώσεως των ευλόγων διαρρυθμίσεων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν οφείλεται στο γεγονός ότι το οικείο άτομο δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσεώς του.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

53 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η ασθένεια μπορεί να θεωρηθεί ως λόγος πρόσθετος εκείνων για τους οποίους η οδηγία 2000/78 απαγορεύει οποιαδήποτε δυσμενή διάκριση.

54 Επιβάλλεται σχετικώς να τονιστεί ότι καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΚ δεν περιλαμβάνει απαγόρευση δυσμενών διακρίσεων μόνον και μόνον λόγω ασθενείας.

55 Το άρθρο 13 ΕΚ, όπως και το άρθρο 137 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 136 ΕΚ, προβαίνουν, απλώς, σε ρύθμιση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας. Εξάλλου, πέραν της δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών, το άρθρο 13 ΕΚ δεν αναφέρεται σε δυσμενή διάκριση μόνον και μόνον λόγω ασθενείας και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποτελέσει νομική βάση για την εκ μέρους του Συμβουλίου λήψη μέτρων προς περιστολή περιπτώσεων τέτοιας δυσμενούς διακρίσεως.

56 Βεβαίως, μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνεται η γενική αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Συνεπώς, η αρχή αυτή δεσμεύει τα κράτη μέλη όταν η διαμορφωθείσα σε εθνικό πλαίσιο κατάσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2002, C-442/00, Rodríguez Caballero, Συλλογή 2002, σ. I-11915, σκέψεις 30 και 32, καθώς και της 12ης Ιουνίου 2003, C-112/00, Schmidberger, Συλλογή 2003, σ. I-5659, σκέψη 75, καθώς και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εντούτοις, δεν προκύπτει ότι το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/78 πρέπει, κατ' αναλογία, να επεκταθεί πέραν των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως για έναν από τους λόγους που εξαντλητικώς απαριθμούνται στο άρθρο 1 αυτής.

57 Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ασθένεια, αυτή καθεαυτή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως λόγος πρόσθετος εκείνων για τους οποίους η οδηγία 2000/78 απαγορεύει οποιαδήποτε δυσμενή διάκριση.

Επί των δικαστικών εξόδων

58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Άτομο το οποίο απολύθηκε από τον εργοδότη του αποκλειστικώς λόγω ασθενείας δεν εμπίπτει στο γενικό πλαίσιο που έχει καθοριστεί προς περιστολή των περιπτώσεων δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών με την οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία.**

2) **Η απαγόρευση, στον τομέα της απολύσεως, δυσμενούς διακρίσεως λόγω ειδικών αναγκών, την οποία επιβάλλουν τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78, αποκλείει απόλυση λόγω ειδικής ανάγκης η οποία, ακριβώς λόγω της υποχρεώσεως των ευλόγων διαρρυθμίσεων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν οφείλεται στο γεγονός ότι το οικείο άτομο δεν είναι κατάλληλο, ικανό και πρόθυμο να εκτελεί τα βασικά καθήκοντα της θέσεώς του.**

3) **Η ασθένεια, αυτή καθεαυτή, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως λόγος πρόσθετος εκείνων για τους οποίους η οδηγία 2000/78 απαγορεύει οποιαδήποτε δυσμενή διάκριση.**

(υπογραφές)